

Александр

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра неврології та нейрохірургії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

01 вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НЕВРОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 221 «Стоматологія»

Освітньо-професійна програма: Стоматологія

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Стоматологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 221 «Стоматологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 10 від 27 червня 2024 року).

Розробники:

Анатолій СОН, д.мед.н., професор, завідувач кафедри
 Василь ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ, к.мед.н., доцент, завуч кафедри
 Олександр СТОЯНОВ, д.мед.н., професор
 Юрій ГОРАНСЬКИЙ, к.мед.н., доцент
 Ганна ПЕРЬКОВА, к.мед.н., доцент
 Олена ЛЕБІДЬ, к.мед.н., доцент
 Юлія СОЛОДОВНИКОВА, к.мед.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри неврології та нейрохірургії
 Протокол № 1 від 26.08.2024 р.

Завідувач кафедри _____

Анатолій СОН

Погоджено із гарантом ОПП _____

Анатолій ГУЛЮК

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з терапевтичних дисциплін
 ОНМедУ

Протокол № 1 від 30.08.2024

Голова предметної циклової методичної комісії з терапевтичних дисциплін ОНМедУ

Олена Олена ВОЛОШИНА

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Загальна кількість:	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	<i>Денна форма навчання</i> <i>Обов'язкова дисципліна (ОК 34.5)</i>
Кредитів: 1		<i>Рік підготовки: 3</i>
Годин: 30	Спеціальність 221 «Стоматологія»	<i>Семестри V - VI</i> <i>Лекції (4 год.)</i>
Змістовних модулів: 2	Рівень вищої освіти другий (магістерський)	<i>Семінарські (0 год.)</i> <i>Практичні (14 год.)</i> <i>Лабораторні (0 год.)</i> <i>Самостійна робота (12 год.)</i> <i>у т.ч. індивідуальні завдання (0 год.)</i> <i>Форма підсумкового контролю – диференційований залік.</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни, компетентності, програмні результати навчання.

Мета: Опанування здобувачем вищої освіти знань і формування елементів професійних компетентностей в галузі неврології та удосконалення навичок та компетентностей, набутих при вивченні попередніх дисциплін.

Завдання:

1. Формування вмінь та навичок: з диференційної діагностики, найбільш поширених захворювань нервової системи.
2. Удосконалення навичок обґрунтування клінічного діагнозу, складання плану лабораторних та інструментальних досліджень,
3. Опанування вмінням визначати тактику невідкладної допомоги, лікування та профілактики найбільш поширених захворювань нервової системи.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

• Загальних (ЗК):

ЗК1. Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі і проблеми в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія», у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК11. Здатність працювати в команді.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

• Спеціальних (СК):

СК1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

СК2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

СК3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

СК6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюванням органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.

СК8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.

СК11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

СК16. Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та огляду у пацієнтів із захворюванням органів ротової порожнини та ЩЛЮ.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицьової ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію, щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за переліком 5, пацієнтів із захворюванням органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицьової області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного часу, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).

ПРН10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта пори соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати: Етіологію, патогенез, клініку, діагностику, диференційну діагностику, лікування, профілактику поширених захворювань нервової системи.

Вміти:

- Спілкуватися з пацієнтом та його рідними, збирати скарги, анамнез життя та захворювання.
- Проводити клінічне неврологічне обстеження за стандартними методиками.
- Аналізувати результати лабораторних, функціональних та інструментальних досліджень у пацієнтів із захворюваннями нервової системи.
- Проводити диференційну діагностику та встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз.
- Встановлювати діагноз невідкладних станів в умовах надзвичайної ситуації.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. «Загальна неврологія».

Тема 1. Головні етапи розвитку неврологічної науки.

Перші дослідники хвороб нервової системи (Гіппократ, Гален, Авіценна) вивчають неврологію в університетах Середньовіччя та епохи Відродження. Вітчизняна та міжнародна неврологічна школа. Сучасні напрямки нейронауки: диференціація неврологічної науки (створення окремих відділів і наукових центрів для вивчення цереброваскулярних, демієлінізуючих захворювань, епілепсії, нервово-м'язової патології та ін.) та інтеграція з іншими науками (соматоневрологія, вертеброневрологія, нейрохірургія).

Тема 2. Довільні рухи та їх порушення. Пірамідна система. Симптоми центрального і периферичного парезів. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Мозочок, синдроми ураження мозочка.

Уявлення про рефлекс і рефлекторну дугу, умовні і безумовні рефлекси, рівнів замикання шкірних, сухожилкових і периостальних рефлексів.. Анатомічні особливості і нейрофізіологія системи довільних рухів, екстрапірамідної системи і мозочка. Методика дослідження рухової системи. Реалізація довільних рухів. Пірамідна система. Центральний та периферичний рухові нейрони. Кірково-ядерний та кірково-спінальний шляхи. Симптоми центрального (спастичного) та периферичного (в'ялого) паралічу. Синдром рухових розладів при ураженні рухового шляху на різних рівнях.

Анатомічні дані: базальні ганглії (сочевидноподібне, хвостате ядро, огорожа, субталамус), утворення стовбура мозку (червоне ядро, чорна субстанція, ретикулярна формація). Зв'язки підкіркових гангліїв з різними відділами головного і спинного мозку. Фізіологія екстрапірамідної системи, її участь в забезпеченні безумовних рефлексів, реалізації стереотипних автоматизованих рухів, готовності м'язів до дії. Сучасні уявлення про обмін і концентрацію катехоламінів в нігтростріарній системі. Синдроми ураження екстрапірамідної системи. Акінетико-ригідний синдром, або синдром Паркінсонізму, його біохімічні аспекти. Ключові клінічні прояви паркінсонізму: оліго-брадікінезія, ригідність м'язів, паркінсонічний тремор, постуральна нестійкість. Гіперкінетичний синдром. Види гіперкінезів: атетоз, хорейчний, гемібалізм, тики. М'язові дистонії (фокальні (блефароспазм, лицьовий геміспазм, спастична кривошия, оромандибулярна дистонія, дистонія кисті, дистонія стопи, торсіонна дистонія), сегментарні, генералізовані).

Анатомо-фізіологічні особливості мозочка. Зв'язки мозочка з різними відділами головного та спинного мозку (гомо- і гетеролатеральні). Аферентні і еферентні шляхи. Хробак і півкулі мозочка. Функції мозочка: забезпечення рівноваги, координації, синергізму рухів, регуляція м'язового тону. Синдроми ураження мозочка. Уявлення про статичну і локомоторну атаксію. Види атаксій: (мозочкова, кіркова, вестибулярна, сенсорна, істерична).

Тема 3. Чутлива система та симптоми її ураження. Види і типи порушення чутливості.

Поняття про рецепцію. Види рецепторів. Екстроцептивна, пропріоцептивна, інтероцептивна чутливість. Клінічна класифікація чутливості. Провідні шляхи чутливості. Методика дослідження. Види чутливих розладів: анестезія, гіпестезія, гіперестезія, гіперпатія, дизестезія. Синестезія, дисоційовані розлади, поліестезія, парестезії. Біль і його класифікація.. Поняття про ноціцептивні і антиноціцептивні системи мозку. Топічні типи чутливих порушень: мононевритичний, поліневритичний, корінцевий, задньороговий, провідниковий (при ураженні провідних чутливих шляхів на рівні спинного мозку, медіальної петлі, зорового горба, внутрішньої капсули); кірковий тип (синдроми подразнення та випадіння).

Тема 4. Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром.

Будова великих півкуль головного мозку. Цито- і міелоархітектоніка кори. Локалізація функцій в корі головного мозку. Праксис. Види апраксій: конструктивна, ідеаторна, моторна. Мова. Розлади мови: моторна, сенсорна, амнестична афазії. Спинномозкова пункція. Оболонки головного і спинного мозку. Фізіологія

ліквороутворення. Склад ліквору в нормі, його видозміни при менінгітах, пухлинах, геморагічному інсульті, туберкульозу. Клітинно-білкова, білково-клітинна дисоціація. Плецитоз. Менінгеальні симптоми: головний біль, блювання, загальна гіперестезія, світлобоязнь, ригідність потиличних м'язів, симптом Керніга, симптоми Брудзинського (верхній, середній, нижній), тризм, локальні реактивні больові феномени с-м Менделя, виличний с-м Бехтерева, біль при натискуванні точок виходу малого й великого потиличних нервів. Менінгеальна поза хворого. Симптом Лессажа.

Тема 5. Судинні захворювання головного та спинного мозку.

Класифікація. Гострі порушення мозкового кровообігу: інсульти і скороминущі порушення мозкового кровообігу (транзиторні ішемічні атаки та церебральні гіпертонічні кризи). Хронічні порушення мозкового кровообігу: ранні і пізні форми. Судинні деменції. Етіологічні фактори і патогенез гострих порушень мозкового кровообігу. Геморагічний і ішемічний (тромботичний і нетромботичний) інсульти, субарахноїдальні крововиливи. Симптоми ураження передньої, середньої, задньої мозкових артерій. Синдроми оклюзії і стенозу магістральних судин мозку. Загально-мозкові та осередкові синдроми. Кількісні і якісні види розладів свідомості (Продуктивна і непродуктивна симптоматика). Диференціальний діагноз різних типів гострого порушення мозкового кровообігу. Сучасні методи недиференційованої і диференційованої терапії гострих порушень мозкового кровообігу. Період «терапевтичного вікна». Показання і протипоказання для хірургічного лікування порушень мозкового кровообігу.

Тема 6. Інфекційні захворювання нервової системи.

Менінгіти. Класифікація менінгітів: первинні і вторинні, гнійні і серозні. Гнійні менінгіти. Первинний менінгококовий менінгіт, клініка, діагностика, особливості перебігу, атипові форми. Вторинні менінгіти: пневмококовий, стафілококовий. Клініка, діагностика, показники ліквору, лікування, профілактика. Серозні менінгіти. Первинні вірусні: лімфоцитарний хориоменінгіт, ентеровірусний менінгіт (ЕСНО, Коксакі), паротитний та інші. Вторинні: туберкульозний менінгіт та менінгіти при інших інфекціях. Клініка, діагностика, значення дослідження ліквору в диференціальній діагностиці, лікування, профілактика.

Енцефаліти. Класифікація. Первинні енцефаліти: епідемічний, кліщовий весняно-літній, герпетичний. Вторинні енцефаліти: ревматичний (мала хорея), поствакцинальний, при вітряній віспі, корі, краснусі. Клініка, перебіг, форми захворювання, діагностика.

Ураження нервової системи при грипі (грипозний геморагічний енцефаліт, енцефалопатія).

Нейросифіліс. Ранній нейросифіліс (мезодермальний): генералізований сифілітичний менінгіт, менінговаскулярний сифіліс, гуми головного і спинного мозку, латентний асимптомний менінгіт (лікворосифіліс). Пізній нейросифіліс (паренхиматозний): спинна сухотка, прогресивний параліч. Діагностика, методи лікування.

НейроСНІД. Етіологія, патогенез, ключові клінічні прояви: деменція, гострий менінгонцефаліт і атиповий асептичний менінгіт, мієлопатія, ураження периферичної нервової системи.

Ураження нервової системи, пов'язані з інфекціями, що розвиваються на фоні імунодефіциту, викликані токсоплазмозом, вірусом простого герпесу, цитомегаловірусною інфекцією, паповавірусом, грибками (криптококи, кандидоз). Пухлини центральної нервової системи при СНІДі: первинна лімфома, саркома Капоші. Порушення мозкового кровообігу у хворих на СНІД. Діагностика неврологічних проявів СНІДу. Лікування. Прогноз. Профілактика.

Туберкульоз нервової системи. Туберкульозний менінгіт (клініка, перебіг, дані ліквору). Туберкульозний спондиліт, солітарні туберкуломи головного мозку. Діагностика, сучасні методи лікування, профілактика.

Тема 7. Епілепсія та неепілептичні пароксизмальні стани.

Епілепсія. Патогенетична суть епілептичного осередка в розвитку захворювання. Значення ендogenous і екзогенного факторів, що беруть участь у формуванні цього вогнища. Класифікація епілептичних нападів: генералізовані, парціальні і парціально-генералізовані. Принципи диференційованого лікування епілепсії. Епілептичний статус (діагностика, невідкладна допомога).

Неепілептичні пароксизмальні стани. Стани з корчами: спазмофілія, фебрильні корчі, токсичні корчі, істеричні пароксизми. Стани без корчів: вегетативні пароксизми, мігрень, синкопе. Диференціальна діагностика епілепсії і неепілептичних пароксизмальних станів. Лікування пароксизму та лікування у міжпадний період.

Змістовний модуль 2. «Неврологія, в тому числі нейростоматологія».

Тема 8. Черепні нерви I - XII та симптоми їх ураження.

Черепний нерв I – нюховий нерв (чутливий нерв): основні анатомо-фізіологічні дані. Нюховий аналізатор: перший нейрон (гангліозні клітини слизової оболонки носа); другий нейрон (нюхові цибулини, нюховий шлях); третій нейрон (первинні підкоркові нюхові центри – нюховий трикутник, прозора перегородка, передня продирявлена субстанція); кірковий нюховий центр (медіальна поверхня скроневої долі мозку). Дослідження нюхового аналізатора.

Синдроми ураження – гіпосмія, аносмія, гіперосмія, нюхові галюцинації.

Черепний нерв II – зоровий нерв (чутливий нерв). Анатомо-фізіологічні особливості: відділи –периферичний (палички та колбочки, біполярні клітини, гангліозні клітини, сам нерв, хіазма, зоровий тракт), центральний (латеральні колінчасті тіла, верхні бугри чотирьох-холм'я, подушка здорового бугра (підкоркові центри), пучок Граціоле, шпорна борозда потиличної долі (кірковий центр аналізатору). Симптоми ураження: амавроз, амбліопія, гомонімна і гетеронімна геміанопсія (біназальна, бітемпоральна), зорові галюцинації. Зміни диску зорового нерва (зміни на очному дні).

Черепні нерви III, IV, VI – окоруховий (змішаний), блоковий, відвідний (рухові) нерви: локаліація ядер, вихід корінців з черепа, зона іннервації на периферії. Симптоми ураження: птоз, косоокість, диплопія, порушення конвергенції і акомодатції, офтальмоплегія (часткова і повна); зіничні реакції, рефлекторна дуга зіничного рефлексу, порушення зіничних реакцій (синдром Аргайла-Робертсона), міоз, мідріаз, анізокорія.

Черепний нерв V – трійчастий нерв (змішаний): ядра нерва, вихід корінців на основі мозку, черепа, гілки нерва і зони їх іннервації (глазний нерв, верхньощелепний, нижньощелепний нерви).

Симптоми ураження системи трійчастого нерва: ураження гілок трійчастого нерва (стріляючі болі, порушення всіх видів чутливості в зоні іннервації відповідних гілок, втрата рогівкового рефлексу, парез жувальних м'язів, втрата нижньощелепного рефлексу); ураження вузла трійчастого нерва (герпетичні висипи, болі, порушення всіх видів чутливості на половині обличчя, зниження рогівкового, нижньощелепного рефлексів); ураження чутливого ядра трійчастого нерва – ядра спинномозкового шляху (сегментарно – дисоційований тип порушення больової та температурної чутливості на половині обличчя); ураження таламусу (геміанестезія всіх видів чутливості, таламічні болі на протилежному боці від вогнища; ураження кори постцентальної звивини.

Невралгія трійчастого нерва. Невралгія носовийкового нерва (синдром Чарліна). Невралгія вушно-скроневого нерва (синдром Фрей).

Черепний нерв VII – лицьовий нерв (змішаний). Анатомо-фізіологічні особливості; складові гілки нерва (великий каменистий нерв, стременний нерв, барабанна струна, сам лицьовий нерв).

Симптоми ураження лицьового нерва: периферичний парез м'язів (ураження нерва в каналі, мосто-мозочковий кут, мозковий стовбур (альтернуючі синдроми мосту)) та центральний парез м'язів (внутрішня капсула; нижні відділи передньої

центральної звивини). Синдром ураження вузла колінця (синдром Ханта). Невралгія відієвого нерва (синдром Файля). Вегетативні прозопалгії та інші нейрогенні захворювання обличчя. Гангліоніт війкового вузла (синдром Оппенгейма). Гангліоніт крило піднебінного вузла (синдром Слюдера). Гангліоніт вушного вузла. Гангліоніт під нижньощелепного та під'язикового вузлів. Гангліоніт шийних симпатичних вузлів. Пучковий головний біль (кластерна цефалгія). Ангіоневротичний набряк (набряк Квінке). Синдром Россолімо-Мелькерсона-Розенталя. Синдром Шегрена. Прогресуюча геміатрофія обличчя (синдром Паррі-Ромберга).

Черепний нерв VIII – присінково-завитковий нерв (чутливий).

Анатомо-фізіологічні дані, кохлеарний і вестибулярний нерви. Патологія кохлео-вестибулярного апарату: ураження звукосприймального апарату (розлад слуху на високі тони), ураження звукопровідного апарату (розлад слуху на низькі тони); ураження присінкової частини (запаморочення, ністагм, порушення рівноваги, координації рухів, вегетативні порушення, ураження кори скроневої долів (у разі подразнення-слухові галюцинації).

Черений нерв IX – язикоглотковий нерв(змішаний);

Черений нерв X – блукаючий нерв (змішаний);

Черений нерв XI – додатковий нерв (руховий);

Черений нерв XII - під'язиковий нерв (руховий).

Анатомо-фізіологічні особливості. Локалізація ядер у довгастому мозку. Невралгія язикоглоткового нерва. Невралгія барабанного нерва (синдром Рейхерта). Невралгія вушного нерва. Невралгія верхнього гортанного нерва. Невралгія під'язикового нерва. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми: спільні ознаки (дисфагія, дисфонія, дизартрія) та відмінності (фібриляції та атрофії м'язів язика, рефлекси орального автоматизму, вимушений сміх, плач). Порушення іннервації м'язів язика – периферичний та центральний парези.

Тема 9. Невропатія трійчастого нерва та його окремих гілок. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва.

Невропатія нижнього альвеолярного нерва. Невропатія щічного нерва. Невропатія язикового нерва (глосалгія). Невропатія верхнього альвеолярного нерва. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.

Тема 10. Патологія вегетативної нервової системи.

Синдроми ураження надсегментарного відділу вегетативної нервової системи. Синдром вегетативної дистонії. Перманентний і пароксизмальний перебіг. Гіпоталамічний синдром. Вегетативно-судинні пароксизми: симпато-адреналовий, ваго-інсулярний, змішаний. Синдром ураження сегментарної вегетативної нервової системи. Ураження стовбура мозку, бокових рогів спинного мозку, гангліїв пограничного стовбура, сплетінь, нервів. Синдром Клода-Бернара-Горнера. Вісцеральні симптоми. Рівні регуляції тазових функцій та їх розлади.

Тема 11. Функціональна діагностика захворювань нервової системи.

Ренгенологічні (краніо-, спондилографія); Контрастні ренгенологічні обстеження (мієлографія, ангіографія, вентрикулографія); Ультразвукові (ехоенцефалоскопія, доплерографія); Електрофізіологічні (електроенцефалографія, реоенцефалографія, ехоенцефалоскопія, електроміографія та ін.); Методи нейровізуалізації (комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія).

Тема 12. Захворювання периферичної нервової системи.

Клінічна класифікація захворювань периферичної нервової системи. Вертеброгенні ураження периферичної нервової системи.

Травматичні ураження нервів. Поліневропатії (токсичні: при хронічних побутових або виробничих інтоксикаціях (алкогольні, свинцеві, хлорофосні та інші); при токсикоінфекціях (дифтерія, ботулізм); алергічні (медикаметозні та інші); дисметаболичні: гіпо- або авітамінозів, при ендокринних захворюваннях – цукровий діабет, захворювання

печінки, нирок і т. д.; дисциркуляторні: при вузликівому періартеріїті, ревматичних та інших васкулітах, ідіопатичні і спадкові форми; паранеоплатичні).

Лікування захворювань периферичної нервової системи: медикаментозне, ортопедичне, хірургічне, санаторно-курортне, паліативне.

Тема 13. Головний біль.

Етіологія та механізми головного болю: судинний, ліквородинамічний, невралгічний, м'язового напруження, психалгічний, змішаний. Класифікація. Нозологічні форми головного болю: мігрень, біль м'язового напруження, пучковий біль. Диференціальна діагностика, принципи лікування. Мігрень: етіологія, сучасні механізми патогенезу. Клінічні форми (проста мігрень – без аури, асоційована), діагностика, диференційований діагноз, принципи лікування (в період приступу та у межприступний період). Головний біль при синдромі внутричерепної гіпотензії та синдромі внутричерепної гіпертензії (етіопатогенетичні фактори, суб'єктивні дані, клінічні та інструментальні дані).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Семі- нари	Прак- тичні	Лабора- торні	СРС
<i>Змістовний модуль 1. «Загальна неврологія».</i>						
Тема 1. Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи.	2	0	0	0	0	2
Тема 2. Довільні рухи та їх порушення. Пірамідна система. Симптоми центрального і периферичного парезів. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Мозочок, синдроми ураження мозочка.	2	0	0	2	0	0
Тема 3. Чутлива система та симптоми її ураження. Види і типи порушення чутливості.	2	0	0	2	0	0
Тема 4. Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром.	2	0	0	2	0	0
Тема 5. Судинні захворювання головного мозку.	4	2	0	2	0	0
Тема 6. Інфекційні захворювання нервової системи.	2	0	0	2	0	0
Тема 7. Епілепсія та неепілептичні пароксизмальні стани	2	0	0	0	0	2
<i>Разом в змістовному модулі 1</i>	<i>16</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>10</i>	<i>0</i>	<i>4</i>
<i>Змістовний модуль 2. «Неврологія, в тому числі нейростоматологія»</i>						
Тема 8. Черепні нерви I - XII та симптоми їх ураження	2	0	0	2	0	0
Тема 9. Невропатія трійчастого нерву та його окремих гілок.	4	2	0	2	0	0

Ятрогенні невропатії трійчастого нерву. Підсумковий контроль.						
Тема 10. Патологія вегетативної нервової системи.	2	0	0	0	0	2
Тема 11. Функціональна діагностика захворювань нервової системи.	2	0	0	0	0	2
Тема 12. Захворювання периферичної нервової системи.	2	0	0	0	0	2
Тема 13. Головний біль.	2	0	0	0	0	2
<i>Разом в змістовному модулі 2</i>	<i>14</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>4</i>	<i>0</i>	<i>8</i>
Індивідуальні завдання	0	0	0	0	0	0
Усього	30	4	0	14	0	12

5. Теми лекційних / семінарських / практичних / лабораторних занять

5.1. Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кіл-ть годин
1.	Лекція 1. Судинні захворювання головного мозку.	2
2.	Лекція 2. Основні нейростоматологічні захворювання і синдроми. Невропатія трійчастого нерву та його окремих гілок. Ятрогенні невропатії трійчастого нерву.	2
	Разом	4

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кіл-ть годин
	<i>Змістовний модуль 1. «Загальна неврологія».</i>	
1.	Тема 2. Довільні рухи та їх порушення. Пірамідна система. Симптоми центрального і периферичного парезів. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Мозочок, синдроми ураження мозочка.	2
2.	Тема 3. Чутлива система та симптоми її ураження. Види і типи порушення чутливості.	2
3.	Тема 4. Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром.	2
4.	Тема 5. Судинні захворювання головного мозку.	2
5.	Тема 6. Інфекційні захворювання нервової системи.	2
	<i>Разом в змістовному модулі 1</i>	<i>10</i>
	<i>Змістовний модуль 2. «Неврологія, в тому числі нейростоматологія».</i>	
6.	Тема 8. Черепні нерви I - XII та симптоми їх ураження	2
7.	Тема 9. Невропатія трійчастого нерву та його окремих гілок. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва. Підсумковий контроль.	2
	<i>Разом в змістовному модулі 2</i>	<i>4</i>
	Всього кількість годин з дисципліни	14

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

№	Назва теми / види завдань	Кількість годин
	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	
	<i>Змістовний модуль 1. «Загальна неврологія»</i>	
1	Тема 1. Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи.	2
2	Тема 7. Епілепсія та неепілептичні пароксизмальні стани	2
	<i>Разом в змістовному модулі 1</i>	4
	<i>Змістовний модуль 2. «Неврологія, в тому числі нейростоматологія»</i>	
3	Тема 10. Патологія вегетативної нервової системи.	2
4	Тема 11. Функціональна діагностика захворювань нервової системи.	2
5	Тема 12. Захворювання периферичної нервової системи.	2
6	Тема 13. Головний біль.	2
	<i>Разом в змістовному модулі 2</i>	8
	Всього	12

7. Методи навчання

Лекції.

Практичні заняття: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду пацієнта, демонстрація та відпрацювання навичок виконання неврологічного обстеження, тренувальні вправи з диференціальної діагностики найбільш поширених захворювань нервової системи.

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, самостійна робота з банком тестових завдань Крок-2, самостійне вирішення клінічних завдань та опанування клінічних протоколів.

8. Форми контролю та методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: диференційований залік.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

- Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
 - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
- Оцінка практичних навичок та маніпуляцій з теми заняття:
 - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
- Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:
 - методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом, б) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, в) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу, г) обґрунтування клінічного діагнозу, д) складання плану лікування;
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

Оцінка за одне практичне заняття є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину (5, 4, 3, 2), яка округлюється за методом статистики.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички під час огляду пацієнта та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
Добре «4»	Здобувач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду пацієнта інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
Задовільно «3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду пацієнта та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.
Незадовільно «2»	Здобувач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час огляду пацієнта та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень.

Диференційований залік виставляється на останньому занятті з освітньої компоненти за результатами підсумкової співбесіди при обов'язковому виконанні здобувачем всіх видів робіт, передбачених робочим планом і оцінених за поточну навчальну діяльність в середньому не нижче 3,0. Оцінка, отримана за відповідь на диференційованому заліку та бал середньої поточної успішності протягом вивчення освітньої компоненти використовуються для розрахунку середнього арифметичного, що складає загальну оцінку з освітньої компоненти.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти на підсумковому контролі - диференційованому заліку

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач освіти правильно, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання. Ґрунтовно і всебічно знає зміст теоретичних питань, вільно володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань.
Добре «4»	Здобувач освіти достатньо повно, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускає несуттєві помилки, які усуваються самим здобувачем, коли на них вказує екзаменатор.
Задовільно «3»	Здобувач освіти у неповному обсязі відповів на запитання екзаменатора, відповіді на додаткові та навідні запитання мають нечіткий, розпливчастий характер. Володіє основним обсягом теоретичних знань, неточно використовує професійну та наукову термінологію. Відчуває значні труднощі при побудові самостійної логічної відповіді, у застосуванні теоретичних знань при аналізі практичних завдань. У

	відповідях мають місце суттєві помилки.
Незадовільно «2»	Здобувач освіти не відповів на запитання екзаменатора, у більшості випадків не дав відповіді на додаткові та навідні запитання. Не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння професійною та науковою термінологією. Відповіді на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними, не може застосовувати теоретичні знання при аналізі практичних завдань. У відповідях має місце значна кількість грубих помилок.

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Отриманий середній бал за навчальну дисципліну для здобувачів, які успішно опанували робочу програму навчальної дисципліни, конвертується з традиційної чотирибальної шкали у бали за 200-бальною шкалою, як наведено у таблиці:

Таблиця конвертації традиційної оцінки у багатобальну шкалу

Традиційна чотирибальна шкала	Багатобальна 200-бальна шкала
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння освітньої компоненти. Конвертація традиційної оцінки (середній бал за навчальну дисципліну) в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету.

Відповідно до отриманих балів за 200-бальною шкалою, досягнення здобувачів оцінюються за рейтинговою шкалою ECTS. Подальше ранжування за рейтинговою шкалою ECTS дозволяє оцінити досягнення здобувачів з освітньої компоненти, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів.

Шкала ECTS є відносно-порівняльною рейтинговою, яка встановлює належність здобувача до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність). Оцінка «А» за шкалою ECTS не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» – оцінці «добре» тощо. При конвертації з багатобальної шкали межі оцінок «А», «В», «С», «D», «E» за шкалою ECTS не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою. Здобувачі, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку здобувачів, що ранжуються. Оцінка «FX» виставляється здобувачам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Оцінка «F» виставляється здобувачам, які відвідали усі заняття з дисципліни, але не набрали середнього балу (3,00) за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового контролю.

Здобувачі, які навчаються на одному курсі (однієї спеціальності), на підставі кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Конвертація традиційної оцінки з дисципліни та суми балів за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

10. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус
- Методичні розробки до лекцій
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні рекомендації до самостійної роботи
- Мультимедійні презентації
- Електронний банк тестових завдань

11. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи. Перші дослідження захворювань нервової системи (Гіпократ, Гален, Авіценна). Вітчизняні та зарубіжні неврологічні школи.
2. Довільні рухи та їх порушення. Пірамідна система. Симптоми центрального і периферичного парезів.
3. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження.
4. Мозочок, синдроми ураження мозочка. Види атаксій.
5. Чутлива система та симптоми її ураження. Провідні шляхи чутливості. Типи чутливих порушень: мононевритичний, поліневритичний, корінцевий, задньороговий, провідниковий, медіальної петлі, зорового горба, внутрішньої капсули, кірковий тип.
6. Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень.
7. Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром.
8. Епілепсія і неепілептичні пароксизмальні стани. Епілептичний статус (діагностика, невідкладна допомога). Неепілептичні пароксизмальні стани.
9. Судинні захворювання головного та спинного мозку.
10. Інфекційні захворювання нервової системи. Менінгіт. Енцефаліт. Арахноїдит. Нейросифіліс. НейроСНІД. Туберкульоз нервової системи.
11. Черепні нерви I-XII та симптоми їх ураження.
12. Головний біль.
13. Функціональна діагностика захворювань нервової системи.
14. Патологія вегетативної нервової системи. Гіпоталамічний синдром. Вегетативно-судинні пароксизми. Синдром Клода-Бернара-Горнера.
15. Захворювання периферичної нервової системи на різних рівнях. Корінцеві синдроми. Ураження окремих нервів. Плексопатії. Компресійно-ішемічні мононевропатії. Поліневропатії.

Перелік практичних навичок

1. Обстеження обсягу активних та пасивних рухів. Обстеження тонуусу і сили м'язів. Обстеження сухожилкових, периостальних, шкірних рефлексів.
2. Обстеження патологічних рефлексів (Бабінського, Оппенгейма, Гордона, Шеффера, Россолімо, Бехтерева, Жуковського та інші) та синкінезій.
3. Обстеження координації рухів (проби на дисметрію), виявлення статичної, динамічної атаксії.
4. Обстеження чутливості (поверхневих, глибоких і складних видів).
5. Обстеження функцій черепних нервів (I – XII).
6. Обстеження менінгеальних симптомів (ригідність потиличних м'язів, симптоми Керніга, Брудзинського), реактивних больових феноменів: с-м Менделя, місця виходу малого й великого потиличних нервів.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Неврологія з нейростоматологією : Навч. посібник для студ. стомат. факультетів вищ. мед. навч. закладів / за ред Л.І. Соколової. - К. : ВСВ «Медицина», 2018. - 126 с.
2. Неврологія : навчальний посібник / [Л.А.Григорова, Л.І. Соколова, Р.Д. Герасимчук, А.С. Сон, та ін.] за редакцією Л.А. Григорової, Л. І. Соколової - 3-є видання – Київ, ВСВ «Медицина», 2020 р. – 640 с.
3. Топічна діагностика патології нервової системи. Алгоритми діагностичного пошуку. Шкробот С.І., Салій З.В., Бударна О.Ю. Укрмедкнига, 2018. – 156 с.
4. Методи обстеження неврологічного хворого: навч. посібник / за ред. Л.І.Соколової, Т.І.Ілляш. – 2-ге вид. – Київ: Медицина, 2020. – 143 с.
5. Медицина невідкладних станів. Екстрена(швидка) медична допомога: підручник / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рошин та інші / за ред. І.С. Зозулі. - 3-є видання, пер. та доп. - Київ. - ВСВ «Медицина», 2017. – 960 с.
6. Негрич Т.І., Боженко Н.Л., Матвієнко Ю.Щ. Ішемічний інсульт: вторинна стаціонарна допомога: навч. посіб. Львів: ЛНМУ імені Данила Галицького, 2019. – 160 с.

Додаткова література

1. Боженко М.І., Негрич Т.І., Боженко Н.Л., Негрич Н.О. Головний біль. Навчальний посібник.-К.: Видавничий дім «Медкнига», 2019. – 48 с.
2. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: 23-є видання: у 3 томах. Том 1 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона.- «Медицина», 2020. - 258 с.
3. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: 23-є видання: у 3 томах. Том 2 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона.- «Медицина», 2021. - 778 с
4. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: 23-є видання: у 3 томах. Том 3 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона.- «Медицина», 2021. - 642 с.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. Medical Books On-line Library (Neurology) – free download
<http://medbookshelf.info/category/neurology/>
2. Клінічні настанови з неврології. (Наказ МОЗ України N 487 від 17.08.2007)
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0487282-07#Text>